

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.08.2016, sp. zn. 23 Cdo 5761/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.5761.2015.1

Číslo: 3/2018

Právní věta: K návrhu na zrušení rozhodčího nálezu není legitimována manželka účastníka rozhodčího řízení, i když v rozhodčím řízení bylo rozhodováno o dluhu ze závazku, který byl uzavřen za trvání manželství tímto účastníkem a který tvoří společné jmění manželů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.08.2016

Spisová značka: 23 Cdo 5761/2015

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rozhodčí řízení, Společné jmění manželů, Účastníci řízení, Závazkové vztahy občanskoprávní

Předpisy: § 145 obč. zák.

§ 31 písm. b) předpisu č. 216/1994Sb.

§ 31 písm. e) předpisu č. 216/1994Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 18 Co 282/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 15. 4. 2015, č. j. 9 C 318/2014-147, zamítl žalobu na zrušení rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem JUDr. D. P. ze dne 16. prosince 2013, č. j. R-DP-ii-13/2013-22, který nabyl právní moci dne 11. 2. 2014 (bod I. výroku), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).
2. K odvolání žalobkyně odvolací soud rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).
3. Soudy rozhodovaly o návrhu, kterým se žalobkyně domáhala zrušení rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem JUDr. D. P. dne 16. 12. 2013, č. j. R-DP-ii-13/2013-22 (dále jen „rozhodčí nález“), jímž bylo rozhodnuto tak, že žalovaný K. K. je povinen zaplatit žalobci částku 4 294 000 Kč s

příslušenstvím. Žalobkyně svůj návrh odůvodnila s tím, že jsou dány důvody ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. e) zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRŘ“), neboť žalobkyně nebyla účastna rozhodčího řízení, ačkoliv žalovaný v rozhodčím řízení byl v době od 8. 6. 2002 do 4. 3. 2010 jejím manželem a závazky, o nichž bylo v rozhodčím řízení rozhodováno, spadaly do společného jmění manželů.

4. Odvolací soud se ztotožnil s právním posouzením soudu prvního stupně o tom, že žalobkyně nebyla účastnicí rozhodčího řízení, nemůže být tak považována za stranu, která by mohla podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Dle odvolacího soudu žalobkyně není aktivně legitimována k podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu, a odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil, aniž by se mohl zabývat námitkami žalobkyně uvedenými v návrhu na zrušení rozhodčího nálezu a v jejím odvolání. Odvolací soud také podotknul, že veškerými námitkami žalobkyně se může zabývat pouze soud v řízení o vypořádání společného jmění manželů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu, výslovně v celém jeho rozsahu, podala žalobkyně (dále též jen „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe nebo které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Dle dovolatelky jde o otázku, zda se námitkami žalobkyně proti vykonatelnému rozhodčímu nálezu, opravňujícími jeho zrušení, může zabývat soud v řízení o vypořádání společného jmění manželů a zda může být v řízení o vypořádání společného jmění manželů řešena neplatnost rozhodčí smlouvy a zrušení rozhodčího nálezu. Dále dle dovolatelky nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena právní otázka, zda je za daných okolností žalobkyně věcně legitimovaná k podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu podle zákona o rozhodčím řízení, když byla opomenuta coby účastník rozhodčí smlouvy, stejně jako v celém průběhu rozhodčího řízení. Dle názoru dovolatelky se odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, když pochybení soudu prvního stupně, spočívající v nepřezkoumatelnosti rozhodnutí a nevypořádání se s důkazními návrhy žalobkyně, označil za právně nevýznamná.

6. Dovolací důvody nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) spočívají dle dovolání v posouzení a) aktivní legitimace žalobkyně k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, b) možnosti uplatnit námitky žalobkyně v řízení o vypořádání společného jmění manželů, c) nepřezkoumatelnosti rozhodnutí. Dovolatelka namítá, že je osobou oprávněnou k návrhu dle § 34 písm. e) ZRŘ, neboť byla opomenuta jako účastník rozhodčího řízení, ačkoliv jí být měla proto, že se v tomto řízení jednalo o závazcích, které spadají do dosud nevypořádaného společného jmění manželů. Dovolatelka se domáhá zrušení rozhodčího nálezu pro neplatnost rozhodčí smlouvy dle § 31 písm. b) ZRŘ s tím, že rozhodčí smlouva ze dne 18. 10. 2102, na základě které byl vydán rozhodčí nálezu, je neplatná dle § 145 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), coby právní jednání, které vzhledem k poměrům bývalých manželů přesahuje svým rozsahem obvyklou správu majetku, učiněné bez souhlasu žalobkyně.

7. K dovolání žalobkyně se žalovaný dle obsahu spisu nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností

dovolání.

9. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

10. Podle ustanovení § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

11. Dovolání je přípustné, neboť v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena právní otázka, zda může být k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. b) a e) ZRŘ aktivně legitimována i osoba, která není stranou rozhodčího řízení.

IV. Důvodnost dovolání

12. Dovolání však není důvodné.

13. Odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil s tím, že žalobkyně nebyla účastnicí rozhodčího řízení, nemůže být tak považována za stranu, která by mohla podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Dovolatelka s tímto závěrem polemizuje předně v tom smyslu, že coby účastník rozhodčího řízení byla opomenuta, a uvádí, že účastníkem rozhodčího řízení být měla proto, že se v tomto řízení jednalo o závazcích, které spadají do dosud nevypořádaného společného jmění manželů. Taková úvaha dovolatelky však není správná.

14. Podle § 31 písm. b) ZRŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí náleze, jestliže je rozhodčí smlouva z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Dle písm. e) ZRŘ pak soud zruší na návrh kterékoliv strany rozhodčí náleze, jestliže straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat.

15. Podle § 145 obč. zák. může vykonávat obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný (odst. 2). Z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně (odst. 3).

16. Dovolací soud již v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. [31 Odo 677/2005](#), uveřejněném pod č. 24/2008 Sb. roz. obč., vyslovil a odůvodnil závěr, dle kterého splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů; právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno. Tento závěr se bezpochyby uplatní i pro případy, kdy je pro nalézací řízení ujednána pravomoc rozhodce. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů (a ostatně ani ze samotných žalobních tvrzení dovolatelky) proto nijak neplyne žalobkyní dovozaný závěr o tom, že nebyla v rozporu se zákonem přibrána k účasti v rozhodčím řízení. Naopak, ze samotných tvrzení žalobkyně plyne, že v rozhodčím řízení bylo jednáno o dluhu ze závazku, který byl uzavřen za trvání manželství pouze druhým manželem, a to závazku, který podle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. tvoří společné jmění manželů. S ohledem na shora citovanou rozhodovací praxi by však pak ani v soudním řízení o tomto závazku nebyla žalobkyně pasivně legitimovaná k účasti v řízení.

17. Dovolací soud se tak zabýval otázkou, jež zakládá přípustnost dovolání, tedy zda je žalobkyně

oprávněna k návrhu na zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 ZRŘ, ačkoliv nebyla účastníkem rozhodčího řízení.

18. Ustanovení § 31 ZRŘ hovoří výslovně o „kterékoliv straně“, aniž by však zákon na jiném místě výslovně tento pojem definoval. Dovolací soud ve své dosavadní rozhodovací praxi tento pojem ztotožňoval s pojmem účastníků řízení (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2016/2011](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. [33 Cdo 153/2013](#)).

19. Obdobně i literatura (např. A. J. Bělohlávek, M. Janoušek, L. Lisse) jednotně zastává názor, že k návrhu na zrušení rozhodčího nálezu jsou legitimovány jen strany rozhodčího řízení, přičemž účastníky řízení před soudem jsou strany původního řízení před rozhodci (srov. JANOUSEK, M. In: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, komentář k § 31 ZRŘ; nebo LISSE, L. Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, 920 s).

20. Lze se ztotožnit s A. J. Bělohlávkem, že jde-li o aktivní legitimaci k podání návrhu na zrušení, je tedy nutné uvozovací větu k ustanovení § 31 ZRŘ chápat tak, že touto aktivní legitimací jsou nadány jen strany, které jsou (v terminologii civilního řízení soudního) „hlavními účastníky“. Vedlejší účastník tak není nadán aktivní legitimací k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. (...) Zákon o rozhodčím řízení sice nedefinuje pojem „strany“, z obecné teorie procesního práva však lze dovodit, že se jím rozumí pouze žalobce a žalovaný, nikoliv vedlejší účastník. OSŘ sice umožňuje za stanovených podmínek vedlejším účastníkům podat odvolání (§ 203 OSŘ) či návrh na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost (§ 231 OSŘ), nicméně takovou legitimaci upravuje výslovně u citovaných procesních institutů. Zrušení rozhodčího nálezu (řízení o zrušení rozhodčího řízení) podle § 31 ZRŘ je však institut *sui generis* upravený výlučně ve zvláštním zákonu (ZRŘ) a navíc ani v souvislosti s rozhodčím řízením nejde o žádný druh opravného prostředku (není analogií odvolání podle OSŘ a analogické použití OSŘ ve smyslu § 30 ZRŘ nepřichází v úvahu), nýbrž jde o zvláštní formu přezkumu dodržení některých základních principů rozhodčího řízení a procesních postupů, které národní právo v místě řízení, resp. právo, kterému řízení před rozhodci podléhá, považuje za procesní *ordre public*. Vedlejší účastník ani jiné osoby zúčastněné na rozhodčím řízení tak nejsou oprávněny podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu a toto právo svědčí výlučně stranám, tj. těm, o jejichž právech a povinnostech bylo rozhodováno. (viz. BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1776 s.)

21. Ustanovení § 31 ZRŘ, pokud hovoří o stranách, nelze proto vykládat natolik extenzivně, aby zahrnoval i třetí osoby, které nebyly účastníky rozhodčího řízení. Naopak i toto ustanovení je nutno vykládat v mezích zásad, na nichž je rozhodčí řízení založeno. Základem rozhodčího řízení je rozhodčí smlouva, jež je projevem autonomie vůle stran založit pravomoc rozhodce, která však dopadá pouze na účastníky rozhodčí smlouvy. Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 3. 2012, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), k tomuto uvádí, že uzavření smlouvy je výsledkem svobodného rozhodnutí stran, které zvažují výhody a nevýhody projednání věci v rozhodčím řízení (...) Jedním z principů právního státu je princip autonomie vůle, jenž se vztahuje i na sjednání rozhodčí smlouvy; právní řád proto respektuje, že strany nechtějí svůj spor řešit v řízení před soudem, ale že dávají přednost rozhodčímu řízení. Vzhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci. Rozsah této kontroly přitom musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost.

22. K návrhu na zrušení rozhodčího nálezu jsou legitimovány jen strany rozhodčího řízení, přičemž účastníky řízení před soudem jsou strany původního řízení před rozhodci. K návrhu na zrušení

rozhodčího nálezu není konečně legitimována ani manželka účastníka rozhodčího řízení, i když v rozhodčím řízení bylo rozhodováno o dluhu ze závazku, který byl uzavřen za trvání manželství tímto účastníkem a který tvoří společné jmění manželů.

23. Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný.

24. Namítá-li konečně dovolatelka, že „námitkami žalobkyně proti vykonatelnému rozhodčímu nálezu, opravňujícími jeho zrušení, se může zabývat soud v řízení o vypořádání společného jmění manželů, a zda může být v řízení o vypořádání společného jmění manželů řešena neplatnost rozhodčí smlouvy a zrušení rozhodčího nálezu“, přehlíží, že na řešení této otázky napadené rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá (k tomu srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#), jež je - shodně jako ostatní citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu - veřejnosti dostupné na jeho webových stránkách www.nsoud.cz). Odvolací soud poukazem na řízení o vypořádání společného jmění manželů bezpochyby neuvádí (jak v dovolání konstruuje dovolatelka), že by v řízení o vypořádání společného jmění manželů měl soud opětovně rozhodovat o zrušení rozhodčího nálezu.

25. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.